

Στενές επαφές τρίτου τύπου; Η κουλτούρα στις Διεθνείς Σχέσεις

Κυριάκος Μικέλης
Λέκτορας Διεθνών Σχέσεων
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
kmikelis@uom.edu.gr

Μία εκ των πολλών και ποικίλων εξελίξεων στην επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων (πρώτιστο αντικείμενο των οποίων αποτελούν οι διακρατικές σχέσεις) αφορά την ανάδειξη της λεγόμενης 'πολιτιστικής/πολιτισμικής στροφής' στη διεθνή θεωρία, ιδίως κατά τη μετά-ψυχροπολεμική εποχή. Η ανακοίνωση συνοψίζει -με αναστοχαστική διάθεση- το περιεχόμενο, τα χαρακτηριστικά και τα επιστημολογικά διακυβεύματα της εν λόγω στροφής. Ο σύνδεσμος των Διεθνών Σχέσεων με τις σπουδές για τον πολιτισμό/κουλτούρα και ειδικότερα για την τέχνη σχετίζεται προφανώς με την πολιτιστική εξωτερική πολιτική και με την κουλτούρα ως εργαλείο της διεθνούς πολιτικής, αλλά δεν εξαντλείται εκεί. Ενδεικτικά, επεκτείνεται στην πολιτική διαχείριση των ζητημάτων σχετικά με την πολιτιστική ποικιλότητα και στην αναγνώριση της διεθνούς πολιτικής ως φαινομένου που επηρεάζεται από το πολιτισμικό υπόβαθρο των δρώντων. Εν προκειμένω, θεωρείται σημαντική η ανάδειξη της κουλτούρας ως ερμηνευτικού πλαισίου για την κατανόηση της συμπεριφοράς στο διεθνές γίγνεσθαι. Από την άλλη πλευρά, είναι χαρακτηριστικό το μεθοδολογικό άνοιγμα της διεθνολογίας στις τέχνες και δη στη λογοτεχνία και στις λογοτεχνικές σπουδές με σκοπό την αναδιατύπωση των οντολογικών προβληματισμών του κλάδου και την προώθηση της διεπιστημονικότητας. Εδώ, εμπίπτει η αύξηση του ενδιαφέροντος για την αναπαράσταση της διεθνούς πολιτικής στην τέχνη (π.χ. κινηματογράφος και λογοτεχνία), στο πλαίσιο μιας ερμηνευτικής διαδικασίας που αποσκοπεί στη διεξαγωγή συμπερασμάτων για την κοινωνική και πολιτική αλληλεπίδραση αλλά και τις προοπτικές της κυριαρχίας. Συνοψίζοντας, στην ανακοίνωση θίγονται τα ανωτέρω, υπό το πρίσμα της συμπερίληψης της κουλτούρας στην ανάλυση της διεθνούς πολιτικής. Δεδομένης και της πολυσημίας της πρώτης έννοιας (πνευματική ανάπτυξη, τρόπος ζωής, τέχνη, σύστημα νοσηματοδότησης), η ως άνω συμπερίληψη είναι πολυδιάστατη. Συνολικά, η πολιτισμική διαφορά διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την ύπαρξη πολλών εθνών, αλλά κρίσιμο ερώτημα συνιστά το αν η διεθνής συμπεριφορά των κρατών υπόκειται σε γενικούς κανόνες ή μήπως επηρεάζεται άμεσα από συγκεκριμένες πολιτισμικές διαφορές; Προφανώς, δεν υπάρχουν τόσοι τρόποι διεξαγωγής των διεθνών σχέσεων (ή αντίστοιχες νοοτροπίες) όσα και τα έθνη του κόσμου. Ωστόσο, τα οικουμενικά αναλυτικά πλαίσια και πρακτικές προκύπτουν όχι από το μηδέν αλλά από μία συνεχή όσμωση ποικίλων προσεγγίσεων, συχνά με διαφορετική πολιτισμική προέλευση.

Βιβλιογραφία

- Holden, G. (2010) World Politics, World Literature, World Cinema. *Global Society*, 24(3), 381-400
- Lebow, N. (2008) *A Cultural Theory of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press
- Murden, S. (2013) Η Κουλτούρα στις Παγκόσμιες Υποθέσεις. Στο Baylis, S., Smith, S., & Owens, P. (επιμ.) *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Αθήνα: Επίκεντρο, σελ. 570-589
- Reeves, J. (2004) *Culture and International Relations: Narratives, Natives and Tourists*. London: Routledge
- Sachleben, M. (2014) *World Politics on Screen. Understanding IR Through Popular Culture*, Lexington: The University Press of Kentucky
- Smith, A.D. (2008) *The Cultural Foundations of Nations. Hierarchy, Covenant, and Republic*. Malden: Blackwell
- Sondhaus, L. (2006). *Strategic culture and ways of war*. London: Routledge
- Valbjorn, M. (2008) Before, During and after the Cultural Turn: a 'Baedeker' to IR's Cultural Journey. *International Review of Sociology*, 18, 1, 55-82.
- Βασιλειάδης, Ν. και Μπουτσοπούκη, Σ. (επιμ.) (2016) *Πολιτιστική Διπλωματία. Ελληνικές και Διεθνείς Διαστάσεις*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα (πρόγραμμα Κάλλιπος.

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/4424/1/15527_Vasileiadis%20Total-KOY.pdf) και ενδεικτικά τα κεφ. 7 (Μακρής, Σ. *Πολιτισμός και Διεθνείς Σχέσεις*, σελ. 159-174) και 9 (Μικέλης, Κ. *Ο Πολιτισμός στην Παγκόσμια Πολιτική: Θεωρία και Πράξη*, σελ. 189-215)

Κουτσοπανάγου, Γ. (2013) Εισαγωγή στην Ελληνική Έκδοση. Η Παράμετρος 'Κουλτούρα' ως Ερμηνευτικό Εργαλείο στην Ιστορική Ανάλυση. Στο Νίνκοβιτς, F. *Η Διπλωματία των Ιδεών. Η Εξωτερική Πολιτική και οι Πολιτιστικές Σχέσεις των ΗΠΑ, 1938-1950*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 11-38

Τζουμάκα, Ε. (2005) *Πολιτιστική Διπλωματία: Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές*. Αθήνα: Σιδέρης